

ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑΤΑ

«ΑΝΩΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ»

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΝΟΥ

ΩΔΑΡΙΟΝ
ΤΟ ΠΑΡ' ΙΤΑΛΟΙΣ ΛΕΓΟΜΕΝΟΝ
SONETTO

Σὰν εἰς ἄρμα λαμπρόν, στὰ χρυσωμένα
τῶν ἀγγέλων φτερά ἐπέτα ή θεία
Μητέρα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὅποια
ἥτον δῆλα τὰ κάλλη μαζωμένα.

Τοῦτα βλέπουσ' ή Γῆ, μὲ πικραμένα
μάτια, μὲ στεναγμούς, εἶπε : «Μαρία,
ποδ μ' ἀφήνεις ἐδῶ στὴν ἐρημία;
Ἡ πᾶς νὰ ζήσω γὰρ χωρὶς ἐσένα;

Είναι πολεμικὸς νόμος νὰ σέρνη
πίσω τ' ὁ νικητὴς τοὺς νικημένους
δταν θριαμβικὴν δόξαν λαβαίνῃ.

Κι ἔμε καὶ τοὺς νίούς μου ὑποκειμένους
ἔκαμες, Μαριάμ, λοιπὸν τυχαίνει
νὰ μᾶς σύρης αὐτοῦ γλυκιὰ δεμένους».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΤΕΡΟΝ ΩΔΑΡΙΟΝ

Στὴν σκιὰν ἐνὸς δένδρου ὅπνον κειμένος
ἀνέπνεον βαθύν, μὰ μὲ καρδίαν
περίλυπον, γιατὶ τὴν εὐτυχίαν
τῆς Ἑλλάδος στὸν νοῦν μου είχα καὶ σθένος.

"Οταν μίαν φωνήν έτσ' υπνωμένος :
Σήκω, ξύπνα, γρικῶ, τί ἀθυμία,
τί υπνος εἰν' αὐτός ; ποιὰν δυστυχίαν
ἔχεις, καὶ κείτεσ' ἔτσι τεθλιμμένος ;

Ξυπνῶ καὶ βλέπω εὖθὺς ἄνω νὰ μένη
ἡ Ἰδια Ἀθηνᾶ μὲ παρρησίαν,
κι ἔτσι ἀπὸ ψηλὰ μοῦ συντυχαίνει :

Τῆς Ἑλλάδος τῆς πρὶν τὴν εὐδοξίαν
χρόνος τινὰς ποτὲ δὲν τὴν μαραίνει,
γιατ' ἀμάραντος εἶναι ἡ σοφία.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝΔΟΞΟΝ ΜΕΤΑΣΤΑΣΙΝ
ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΠΑΙΓΝΙΟΝ ΠΟΙΗΤΙΚΟΝ
ΚΑΜΩΜΕΝΟΝ
ΚΑΤΑ ΜΙΜΗΣΙΝ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΟΣ

"Οταν ἡ αὐγὴ ἀρχίζει
τὸν κόσμον νὰ φωτίζῃ
ἐβγῆκ', ἀπὸ τὴν χώραν
εὖθὺς στὴν πρώτην ώραν.
Τότε περιπατώντας
κι ἐδῶ κι ἐκεῖ θωρώντας
τῆς γῆς τέκε εὐπρεπεῖες
κι δλες τὶς εὐμορφίες,
ἔφθασα σὲ λιβάδι,
πού 'τον χωρὶς ψεγάδι.
Ἐκεῖ 'γδε κοπιασμένος,
περίσσια φλογισμένος,
στὸν Ισκιον, στὴν δροσάδα,
πάνω σὲ πρασινάδα,
ἐκάθισα λιγάκι
κοντά σὲ κρύο νεράκι.
Μόνον ἀκούω ἀξάφνω
εἰς τὸν ἀέρ' ἀπάνω

κρότους καὶ συμφωνίες
καὶ τέτοιες μελωδίες,
ποὺ ἀντιλάλεις ἡ φύσις
μὲ τέρψιν κι δλ' ἡ κτίσις.
Εὖθὺς τὸν νοῦν μ' ὑψώνω,
τὰ μάτια μου σηκώνω,
τὶ βλέπω λαμπρυσμένην
ἀπάνω θρονισμένην
μὰν Κόρην εἰσὲ ἄρμα,
ποὺ ἦτον τερπνὸν θαῦμα.
Νὰ ἴδῃ τινὰς τὰ κάλλη,
τὴν δόξαν τὴν μεγάλη,
ποὺ εἰχεν ὡς Κυρία
μ' ἀπειρην ἔξουσία,
ἡθελε ἴδῃ τὸν ἡλιον
καὶ κύκλον ἀστρων χίλιων,
νὰ τὴν χρυσοστολίζουν,
καὶ νὰ τὴν ὥραΐζουν·
τὰ πλήθη τῶν ἀγγέλων
δμοῦ καὶ ἀρχαγγέλων
νὰ τὴν περικυκλοῦσι,
νὰ τὴν ὑπηρετοῦσι
μὲ σέβας καὶ μὲ τρόμον,
ὡς Δέσποιναν στὸν κόσμον.
Τότ' ἔνας εἰς ἐμένα
πετᾶ μὲ χρυσωμένα
φτερά καὶ μοῦ φωνάζει :
«Τι στέκεις καὶ θαυμάζεις ;
Αὐτῇ ποὺ ἀναβαίνει
τόσον δεδοξασμένη
στοὺς οὐρανούς, στὰ ἄνω
γιὰ νὰ χαρῇ κεῖ πάνω,
αὐτῇ 'ναι ἡ ἀγία
ἡ πάναγνος Μαρία.
Λοιπὸν τί στέκεις ; Σύρε,
εἴπε τὸ δ, τι εἰδες
γλήγορα εἰς τοὺς ἄλλους
μικρούς τε καὶ μεγάλους

νὰ μάθουνε καὶ κεῖνοι
νὰ λάβουν εὐφροσύνη.
Ἐγὼ δὲ ἀκούων ταῦτα,
ἐκίνησα τρεχάτα,
καὶ μὲν τερπνὸν θαῦμα
ἐκήρυξα τὸ πράγμα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Στὸ χάραμα γλυκιᾶς αὐγῆς,
σ' ὅμορφο λιβαδάκι,
ἐπάνω σὲ ψηλὸ δεντρὶ¹
ξανοίγω νὰ πουλάκι.

Σὲ κλωναράκι ἐκάθετο,
τὰ στήθη ἐπιπιλοῦσε,
τὴν πρασινάδα ἔχαιρετο
καὶ γλυκοκιλαδοῦσε.

Ἐστάθηκα μὲ προσοχὴ
ν' ἀκούσω τὸ πουλάκι,
τὶ ξέλεγε κιλαηδιστά
ἐπάνω στὸ κλαδάκι.

Τότες ἐγρίκησα νὰ πῇ :
«Νέοι μου, μὴν ἀργῆτε.
Πριχοῦ οἱ χρόνοι σας διαβοῦν,
τὴν νιότη σας χαρῆτε.

Πριχοῦ ἀσπρίσουν τὰ μαλλιά
τῆς σγουροκεφαλῆς σας
καὶ μετανδέτε τὸν καιρὸν
π' ἔχάστε τῆς ζωῆς σας».

Λοιπόν, μὴ χάνης τὸν καιρὸν,
φ νιότη εὐτυχισμένη !
Τές χάρες χαίρουν τοῦ ἔρωτος,
πρὶν μείνης μαραμένη !

Σὰν πεταλούδα στὴ φωτιὰ
π' ἀναίσθητα γυρίζει
καὶ τὰ χρυσά της τὰ φτερὰ
μὲ ἀσπλαχνιὰ μαυρίζει,

κι δοσ μαυρίζει τὰ φτερὰ
καὶ τὸ κορμὶ πληγώνει,
τόσο αὐτὴ ἀστόχαστα
εἰς τὴ φωτιὰ σιμώνει,

καὶ κατακαίγει τὰ φτερά,
τὸ σῶμα τῆς μαυρίζει,
πίπτει νεκρὴ κι ἀναίσθητη
δίχως νὰ τὸ γνωρίζῃ,

ἔτσι κι ἐγὼ ὁ δυστυχὴς
φλογίζω τὴν καρδιά μου,
ξετρέχοντας διὰ νὰ θωρῷ
τὰ μάτια τῆς κυρᾶς μου.

Κι δοσ πληθαίν' ἡ φλόγα μου,
τόσο σ' αὐτὴ σιμώνω,
καὶ φθείρουνται τὰ στήθη μου
ἀπ' τὸν πικρό μου πόνο.

Τῆς πεταλούδας νά μοιαζα
ήμουν φχαριστημένος,
ἔσδν νὰ γένης ἡ φωτιὰ
κι ἐγὼ ὁ φλογισμένος.

καὶ νὰ τελειώσω διὰ μιᾶς
τὴν ἄχαρη ζωὴ μου,
παρὰ ποὺ ζῶ καὶ καίγεται
καθημερνὰ ἡ ψυχὴ μου.

Νὰ μπῶ σὲ τάφον σκοτεινόν,
νὰ πάψουν τὰ δεινά μου,
νὰ τελειωθοῦν τὰ βάσανα
κι οἱ πόνοι ἀπ' τὴν καρδιά μου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ANAKPEONTEJO

Μόφυγαν πλέον τὰ νιάτα
κι ἔφθασαν τὰ γερατειά μου
κι ἐγινῆκαν τὰ μαλλιά μου
ἀσημένια ἀπὸ χρυσά.

Μοῦ ἐσύντριψαν τὰ δόντια
πού 'ν τοῦ στόματος οἱ στύλοι,
καὶ τὸ πορφυρένιο ἀχεῖλι
μοῦ τὸ βάγαν μελανό.

Μεταμόρφωσες και πάθη
και πολλὰ κακά μεγάλα
μοῦ ἐκάμαν τόσα κι ἄλλα
που δὲν δύναμαι νὰ εἰπω

Καὶ τὸ ροδοστολισμένο
πρόσωπό μου ἐκιτρινίσαν
καὶ χαράκια τὸ γιομίσαν
καὶ τὸ ἔρωμ' ὁ καιρός.

*"Ομως βλέπω πώς δλίγη,
λίγη ἀκόμα εἰν' ή ζωή μου,
καὶ πικραίνετ' ή ψυχή μου
τὸ κοριμί γὰρ χωριστῇ.*

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΤΟΥΖΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

*Οσο βασταίνει ή δροσιά, πρὶν ἥλιος ἀνατείλῃ
τόσο βασταίνει κι ή χαρὰ στοῦ δυστυχῆ τὰ χεῖλη.

ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

·Ο τῆς Ζακύνθου ὁ λαὸς πάντοτε τυφλωμένος
ήτο καὶ εἶναι ἐξ ἀρχῆς, καὶ καταγελασμένος.

Η ΓΙΟΣΤΡΑ ΤΩΝ ΚΑΡΜΑΝΙΟΛΩΝ

(Απόσπασμα)

‘Ως τὸν πετρίτη ἐπρόβαλε Μπαρζός ὁ παινεμένος,
    ὅ Τάσης ὁ ἔξακουστος ὁ νυχτογυρισμένος.
Κι ἐβάστα στὸ κεφάλι του σκουφάκι κεντημένο
    ὅλο μ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, κι ὀδόψυρα γραμμένο
τὸ πῶς μὲ τὰ τσαρούχια του, π' ἐφόρειε ἔνα ζευγάρι,
    καὶ μὲ τὸ κλεφτοφάναρο ἔγινε παλικάρι.
Πρέπει νὰ μὴν ἀφήσωμε καὶ τὸν τενέντε Γιάννη
    τὸν Θωμαό, ποὺ καὶ αὐτὸς στὴ γιόστρα ἥλθε κι ἐφάνη.
‘Ιστόρη’ είχε καὶ αὐτὸς στὴν κεφαλή, κι ἐκράτει
    τὴν ἀδερφή του ὀλόγυμνη πεσμένη στὸ κρεβάτι,
κι ἐκεὶ σιμά ἐφαίνετο ἔνας ζωγραφισμένος
    Φραντσέζος δχ τοὺς φίλους του μ' αὐτὴν ἀγκαλιασμένος
Κι ἄλλοι πολλοὶ ἐσνήτρεξαν κάρικες νὰ ζητήσουν
    κρατώντας γερογλύφικα γιὰ νὰ τούς γνωρίσουν.
Καὶ τέλος πάντων δσ’ ἐκεὶ ἐπαρρησιαστῆκαν,
    στὸ μέγα ἵπποδρόμιον, δλοι ἐτιμηθῆκαν.

ΚΑΙΣΑΡΙΟΣ ΔΑΠΟΝΤΕΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΚΗΠΟ ΧΑΡΙΤΩΝ»

Ἐγκάμιον ἐρημίας καὶ μοναχικῆς διαγωγῆς

Καὶ ἔνα τσεκουρόπουλο εἰχα, κι ἐκαθερνοῦσα
πεύκια, ἐλιές, πρινάρια, καὶ δόλο πελεκοῦσα.
Καὶ πότ' ἐλιές ἐφύτευα, πότ' ἀχλαδιές δὲ πάλιν,
πότε μηλιές, ἀμυγδαλές, μὲ δόξαν μου μεγάλην,
πότε δὲ καὶ λαχανικά, πρασάκια καὶ σκορδάκια,

καὶ χαίρουμον στὰ χώματα, καθὼς σὺ στὰ φλωράκια.

Μέσα εἰς ἔνα βρίσκουμον ἐγώ κῃ πον χαρίτων,
σ' ἔνα παράδεισον τρυφῆς, αὐτὸ διάλθεια ἦτον.

Καὶ πότε ἐκατέβαινα κι ἔβγαζα πεταλίδες,
κοχύλια, καβούρια, κάποτε καὶ καρίδες.

Καὶ εἰς αὐτὰ πλιὸ χαίρουμον παρὰ στές ἀρχοντιές μου,
στ' ἀφεντικά συμπόσια καὶ τές ἀρχόντισσές μου.

Ο 'Αρταξέρξης μιὰ φορά, ὁ βασιλεὺς Περσίας,

σύκα καὶ κρίθινον ψωμὶ ηὔρεν ἐπ' ἐρημίας,
καὶ τρώγοντας μὲ δρεξιν, διότι ἐπεινοῦσε,

«Ἄ νοστιμάδα φαγητοῦ — ἔλεγε, μαρτυροῦσε —

κι ἐγώ δὲν τὴν ἐγνώριζα ώς τώρα στὸν καιρόν μου!».

Τὸ ἴδιο ἔλεγα κι ἐγώ πολλάκις, στὸν Θεόν μου,
καὶ ἡμουν πρὸς τὸν Κύριον ὅλο εὐχαριστία
καὶ εἰχε μίαν ἥδονήν ἀρρητον ἡ καρδία.

Ο τόπος νὰ μοσχοβολᾶ, τὰ δένδρα νὰ μυρίζουν
καὶ τὰ πουλάκια καὶ αὐτὰ νὰ σὲ κλωθογυρίζουν.

Νὰ ψάλλης σὺ τὸ ψαλτικό, νὰ κελαδοῦν ἐκεῖνα,
καὶ μὲ διάφορα ἡ γῆ λουλούδια καὶ κρίνα.

Ἐτούτα νὰ εὐφραίνουσι τὴν ὥρασιν, τὰ μάτια
(θυμοῦμαι τα και καίσμαι καὶ γίνομαι κομμάτια),

ἐκεῖνα δὲ τὴν ἀκοήν, καὶ νὰ ἀναγαλλιάζης
καὶ δις τὴν ώρα τὸν Θεόν νὰ πέφτης νὰ δοξάζης.

Ἀκοή, ὥρασις, ἀφή καὶ δσφρηστις νὰ χαίρη,
εὐχαριστίαν πρὸς Θεόν καὶ δόξαν ν' ἀναφέρη.

Βαρέθηκες εἰς τὸ κελί; ἔβγα νὰ περπατήσης
καὶ τῆς ἐρήμου τὰ πολλὰ καλὰ νὰ σεριανίσης.

Στήν βρύση σύρε τοῦ νεροῦ, σύρε στὸ περιγιάλι,
γεμάτο ώραιότητα, μία χαρὰ μεγάλη.
Πήγαινε εἰς τὰ σπήλαια, πήγαινε στὰ κελία
τῶν παλαιῶν τῶν ἀσκητῶν, παλάτια τὰ θεῖα.
Τὸ Κύριος ἐλέη σον δμως ἄς μὴ σὲ λείψῃ,
καὶ τοῦ ἔλεους ἡ πηγὴ ἂν θέλης νὰ μὴ στύψῃ.
Βλέπεις βουνό; κάμπον θωρεῖς; θαύμαζε τὴν σοφίαν
ἔκεινον τοῦ δημιουργοῦ καὶ παντοδυναμίαν.
Δάση καὶ λόγκους περπατεῖς, φάραγγας καὶ κοιλάδες,
θυμοῦ, στοχάζον καὶ μιμοῦ τοὺς παλαιοὺς ἀβάδες.
Εἶδες θηριό; μὴ φοβηθῆς, δὲν εἶναι γιὰ τ' ἐσένα.
Εἶδες τὸ φίδι; μὴ συρθῆς δὲν σὲ τολμᾶ κανένα.
Εἶδες καὶ τὸν διάβολον, τὸν φοβερὸν ἔχθρόν σου;
μὴ φοβηθῆς, μὴ ταραχθῆς, δεῖξε τοὺς τὸν σταυρόν σου.
Ἐκαμες τὸ σεριάνι σου; γύρισε στὸ κελὶ σου,
ἔπαρε τὸ ἐργόχειρον ἡ πιάσε τὸ χαρτί σου.
Βαρέθηκες δὲ καὶ αὐτά; πιάνεις τὸ τσαπάκι:
βαρέθηκες καὶ τὸ τσαπί; πάρε τὸ τσικουράκι.
Βαρέθηκες δὲ καὶ αὐτά; πιάσε τὸ κομποσχοίνι:
τὸ κομποσχοίνι στήν καρδιὰ μία χαρὰ σου χύνει.

X ΚΑΝΩΝ ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΟΣ

πολλῶν ἔξαιρέτων πραγμάτων, τῶν εἰς πολλὰς πόλεις
καὶ νήσους καὶ ἔθνη καὶ ζῶα ἐγνωσμένων

"Ηχος δ'. Ωδὴ α'. Αροέω τὸ στόμα μου

"Ανοίξω τὸ στόμα μου καὶ διηγήσομαι πάμπολλα, ἔξαιρετα πράγ-
ματα· δεῦτε ἀκούσατε, δεῦτε ἄρχοντες, δεῦτε πραγματευτάδες, δεῦτε καὶ
οἱ πλούσιοι, δεῦτε καὶ πένητες.

Κρασὶ σκοπελίτικο, κουμανταρὰ ἡ κυπριώτικη, μοσχάτο σαμιώ-
τικο, καὶ μερικὰ τῆς Φραγκιᾶς, Δάντσκας βούτκες δὲ καὶ Βλαχομπογδανίας,
ροσόλια κορφιάτικα, ἐκλεκτὰ πράγματα.

Γαρόφαλα χιώτικα καὶ ἡ μαστίχη καὶ μύγδαλα, μῆλα τὰ Μπογδά-
νικα, κεράσια τῶν Γραβνῶν, Βλαχιᾶς βύστινα, οἱ ραζακές σταφίδες, καὶ
σύκα τῆς Σμύρνης δὲ, ἐκλεκτὰ πράγματα.

Πόλης τὰ ροδάκινα, "Ορους Σινᾶ τὰ ἀπίδια, τὰ κίτρα τὰ χιώτικα καὶ
τὰ ἀξιώτικα, καὶ τὰ κάτικα ἐκεῖνα τὰ καρπούζια, πεπόνια τὰ Βάδινα,
ἐκλεκτὰ πράγματα.

Τῆς Προύσας τὰ κάστανα, τοῦ Χαλεπιοῦ τὰ φιστίκια, τῆς Κίου τὰ
ρόδια, τὰ καϊσιά Δαμασκοῦ καὶ δαμάσκηνα, Μάλτας τὰ πορτοκάλια, καὶ
τοῦ Ραχιτίου δὲ, ἐκλεκτὰ πράγματα.

'Ωδὴ γ'. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους

Παντζέχρι φιδιοῦ καὶ σκαντζοχοίρου, ὁ μπάλσαμος Μέκκας καὶ
κουρμάς, ὁ μόσχος ὁ κινέζικος, θηριακὴ βενέτικη, χιώτικο γιασουμόλαδο,
δηντως ἔξαιρετα πράγματα.

"Εγγλέζικη ζάχαρη καὶ στάμπα, μπαρούτι καὶ ναύτης δὲ καὶ ναῦς,
καὶ ψρα καὶ καθρέπτης δέ, καὶ τὰ σαλιὰ τῆς "Αγκυρας, δμοῦ καὶ τὰ τεφτίκια,
δηντως ἔξαιρετα πράγματα.

Τριαντάφυλλα Φράντζας καὶ ἀντζόγιες καὶ κάππαρη, καὶ Μυτιλη-
νιὲς μοζῆθρες, καὶ κυδώνια τῆς "Άδριανουπόλεως, καὶ οἱ ἐλιὲς τῆς Κρήτης
δέ, δηντως ἔξαιρετα πράγματα.

Τὰ βόδια τὰ τῆς Μπογδανίας, τὰ πρόβατα τῆς Καραμανίας, Βλαχιᾶς
τὰ κασκαβάλια, χαβιάρι Βιδινίσιο, τσίγες μουρούνες Δούναβη, δηντως ἔξαι-
ρετα πράγματα.

Τῆς Αίνου καὶ τοῦ Μεσολογγίου τὰ ψάρια, οἱ τσίροι τ' "Αριτσιοῦ,
ξιφίδος δὲ ὁ Πολίτικος, ξιρίχι "Αζακίσιο καὶ παστουρμάς Καισάρειας, δηντως
ἔξαιρετα πράγματα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΦΟΓΛΟΥ

Τὰ νέα, πολλά
μονόδοτα, εἴς "Ω, τί κουριόζα συμφορά!
πετήλια νὰ πετεί πνιγού" ἀπάνου στὴν ξηρά!
νι τσιτσή" καὶ σὺν θάλασσα φουσκώνει
νὰ τύναρον εἴλοτα ή γῆ καὶ μὲ πλακώνει!
τοὺς φύλους,
Καλλιάς "νει μὲ ημένα ναυαγῶν" Τ
καὶ κινδυνεύω νὰ πνιγῶ.
Τι σ' θάλατα εἰς ἄκραν μιάν γαλήνη
προσέρχονται ή γῆ μὲ καταπίνει.

ΦΑΝΑΡΙΩΤΙΚΑ ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

Πᾶς βαστᾶς, καρδιά μ', θαυμάζω,
δταν τοὺς καημοὺς κοιτάζω
ποὺ τραβᾶς παντοτινά,
κι ἄνεσιν ποσῶς δὲν ἔχεις,

'Εβυθίσθης εἰς τὰ πάθη,
ἡ ἐλπίδα σου ἔχαθη
πιὰ τὴν τύχην μεστεύεις,
θάνατον σκληρὸν γυρεύεις

Οἱ καρδιές, ἡξένρω, τόπον
ἔχουν στήθη τῶν ἀνθρώπων
κι δχι μέρος φλογερόν.
Μὰ ἐσύ, καρδιά μ' θλιψμένη,

πᾶς εἰσαι κατοικημένη
κι βαστᾶς τόσον καιρόν ;
Νά 'σαι στὸ δικό μου στήθος,
όποὺ ἔχει φλόγες πλῆθος,

λαύραν ὑπερβολική,
κι φλογίζει τόσους χρόνους
μὲ σκληρούς μυρίους πόνους,
κι ἐσύ πάντα νά 'σ' ἔκει ;

'Απορῶ πῶς ὑποφέρεις
μὲ φωτὶς νὰ παραδέρῃς,
ν' ἀναλᾶς σὰν τὸ κερί,
καὶ νὰ χύνεσ' ἀπ' τὰ μάτια

καὶ νὰ εἰς' ὅλο γερῆ.
Βλέπω καὶ εἰσαι γραμμένη
γιὰ νὰ ζῆς τυραννισμένη
πάντα, δσον κι ἄν σταθῆς.
Διὰ τοῦτο δὲν πεθαίνεις

εἰς τὰ δσα κι ἄν παθαίνης,
ῳ καρδιά μ' πολυπαθής.

Ἄλλα τίκα
Μία εφορή
Όπους μ' εἶ
παρὰ τὸν
Εἴς τὴν ἀρχήν
εἰς τὸν αὐλαῖον
Μήπε μισθίσαι
ἢ παρατάσαι
Ποτέ μηδὲ μετατρέψαι
εἰς τὸν πατέρα
Πότε μηδὲ μετατρέψαι
εἰς τὸν πατέρα

'Αφοῦ τόσον ὑπομένεις
κι ἀπ' τὸν τόπον σου δὲν βγαίνεις,
μόνον στέργεις νὰ πονής,
πιὰ καρδιάν δὲ σ' ὀνομάζω,
ἄλλα βέβαια σὲ κράζω
πέτραν τῆς ὑπομονῆς.

'Ω ρόδον φραιότατον, τῶν λουλουδιῶν κορόνα,
σὲ σένα βλέπω καθαράν τοῦ Ἐρωτος εἰκόνα.
'Αληθινὰ σωστότατον δικόν του ξόμπλι εἰσαι,
κανένα ἀπ' τὰ σημεῖα του ποσῶς δὲν ὑστερεῖσαι.

Τὸν Ἐρωτα τὸν ἱστοροῦν χαριτωμένον νέον,
κι ἐσύ στὰ ἄνθη τὰ λοιπὰ εἰσαι τὸ πλιό φραιόν.
Φωτιάν ὁ Ἐρωτας κρατεῖ καὶ φλογερὴν λαμπάδα,
μὰ κι ἡ γλυκιά σου ἡ θωριά ἀστράπτει μὲ πυράδα.

Τὰ φύλλα ἔχεις σὰν πτερά, τ' ἀγκάθια ὥσαν βέλη·
ώσαν αὐτὸν κι ἐσύ κτυπάς, τίποτε δὲν σὲ μέλει.
Κι δι τι λογῆς τοῦ Ἐρωτος πληγές δσοι λαμβάνουν,
μέσα στές τόσες χάρες του δὲν τές καταλαμβάνουν.

Ἐτσι κι ἡ εδωδία σου ἡ ἄκρα, ποὺ σὲ ἐδόθη,
κάμνει καθένα ἀγκαθιῶν τοὺς πόνους νὰ μὴ νιώθῃ.
Μά, πολλὰ περισσότερον, στὸ λιγοχρόνιὸν σου
τὸν μοιάζεις ἀπαράλλακτα καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν σου.

Ἐκεῖ π' ἀνθεῖτε κατιτὶ μὲ τές καλές ἐλπίδες,
μαραίνεσθε καὶ χάνεσθε, σβήνεσθε σὰν τσιμπλίδες.
Ὄντως φυτὸν ἐρωτικόν, ποὺ δὴ σου πηγαίνουν,
καὶ μόνον τὰ τσιμπήματα τῶν ἀγκαθιῶν σου μένουν...

Εἰς εῦμορφο κλουβάκι
ἔνα χρυσό πουλάκι,
πουλὶ μὲ κάθε χάρη
ὅλοχρυσον κανάρι.

Ἄσπρη χρυσή ἡ θωριά του,
γλυκύτατ' ἡ λαλιά του,
καὶ κιλαδεῖ μὲ πόθο
καὶ δ, τ' ἀν πῆ, τὸ νιώθω.

Λυπεῖται τὸ καημένο,
ποὺ τὸ χούν σφαλισμένο,
κι ἀπὸ πολὺν καημόν του
κι ἀπὸ παράπονόν του,

φωνάζει καὶ τσιρίζει,
τὴν τύχην του διβρίζει:
«Ω ριζικόν καημένο,
ὅς πότε νὰ ὑπομένω,

ὅς πότε νὰ ἐλπίζω;» παχὺ πλέον ὅτι
πλέον δὲν νταγιαντίζω. τα νόστρα νόστρα
Καὶ τὶ καλὸν παντέχω, μηγαδὶ π.δ. τὰ
τὸ ταίρι μ' σὰν δὲν ἔχω;

Καὶ ποιὸ πουλὶ ὑποφέρει
νὰ μείνῃ χωρὶς ταίρι; »
«Χρυσό μου κανάρακι,
ὑπομονὴ λιγάκι,

γιατ' ὅποιος ὑπομένει,
ἔτσι δὲν ἀπομένει.
Τὸ ταίρι του εὐρίσκει,
μὲ λόπην πιὰ δὲν μνήσκει».

«Ἄχ! Έρωτα σκληρότατε, καὶ ποιὰ εἰν' τὰ καλά σου;
Μία φθορὰ μόνον ζωῆς εἰν' τὰ χαρίσματά σου.
Όποιος μ' ἐσένα μπερδευθῆ, δὲν ἔχει ἄλλην χάρη,
παρὰ τὸν Χάρον νὰ λαλῇ γλήγορα νὰ τὸν πάρῃ.
Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶσαι πικρός, τὸ μεταξὺ φαρμάκι,
τὸ τέλος σου ὄλεθριον, θάνατος στὸ κορμάκι.
Μήτε μιὰ ώρα καὶ στιγμὴ χαρίζεις ήσυχία,
οἱ ἐγλεντζές σου ο πολὺς εἶναι μιὰ τυραννία.
Πολλὰ εἶναι καλότυχος ἐκείνος ποὺ μπορέσῃ
στὰ δίκτυά σου τ' ἄφευκτα τελείως νὰ μὴν πέσῃ.
Βέβαια δίχως συλλογές καὶ λύπες θὲ νὰ ζήσῃ,
καὶ θ' ἀπερνᾶ καλόκαρδος δύσον νὰ ξεψυχήσῃ.
Ομως εἶναι ἀδύνατον κανεῖς νὰ σ' ἀποφύγῃ,
μακάρι κι ἀν στοχάζεται τὰ πράγματα μὲ ζύγι,
γιατ' δλούς τοὺς κιαμίληδες παίγνιον σὺ τὸν ἔχεις,
σοφοὺς κι αὐτοὺς τοὺς γνωστικοὺς γιὰ πεῖσμα κατατρέχεις.

Κάθε καιροῦ μεταβολὴ
φέρει μιὰ νέαν προσβολή,
καὶ πάσχει νὰ ἄλλάξῃ
κάθε ἀνθρώπου τάξη.

Βλέπεις τοὺς σήμερον πτωχοὺς
εὐθὺς εἰς τάξιν εὐτυχοῦς,
κι ὁ ἐν βαθμῷ πλουσίου
στερεῖτ' ἐπιουσίου.

Ω τόχη, τί μεταβολὲς
κάμνεις μεγάλες καὶ πολλές;
Ο πρὸ δὲ διάγου νέος
ἔξαιφνης γηραλέος.

Σήμερον βλέπεις φοβερὸν
τὸν ταπεινὸν πρὸ ήμερῶν,
καὶ τὸν ἐν δόξῃ πάλιν
εἰς ἔνδειαν μεγάλην.

Λοιπὸν εἰς τί μᾶς ὀφελεῖ
ἡ ματαιότης ἡ πολλή;
Ο κόσμος εἶναι σφαιρά,
γυρίζει καθ' ήμέρα.

Ἡ εὐμορφιὰ δὲν μᾶς πλανᾶ,
γιατὶ δὲν στέκει, μὸν περνᾶ,
κι ἡ σήμερον ώραία,
αὔριον κακογραία.

Πολλὰ τὰ περιστατικά,
ὅπού χαλνοῦν ἔξαφνικά
τὸ κάλλος τοῦ προσώπου
τοῦ καθενὸς ἀνθρώπου.

Κι δσον κι ἄν εἰσαι εδειδῆς,
ἔχεις, ἄν ζήσης, νὰ ιδῆς
τὰ θαυμαστά σου κάλλη
εἰς ποιδ θὰ φθάσουν χάλι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑΤΑ. Στὸν 18ο αἰώνα ἐλάχιστα εἶναι τὰ ποιητικὰ φανερώματα : Μιὰ μεμονωμένη ἐμφάνιση (στὴν ἀρχὴν τοῦ αἰώνα) τὰ «Ἀνθη εὐλαβείας», μιὰ πλειάδα προσολωμάτων ποιητῶν στὴ Ζάκυνθο, καὶ τέλος οἱ στιχουργοὶ τοῦ Φαναριώτικου κύκλου.

α) «Ἄνθη εὐλαβείας»

Τὸ 1708 τυπωνόταν στὴ Βενετία ἔνα μικρὸ φυλλάδιο μὲ 42 σελίδες, μὲ τὴν ἐπιγραφή : "Ἀνθη εὐλαβείας ἐλχυθέντα εἰς τὴν πανένδοξον μετάστασιν τῆς θεομήτορος Μαρίας παρὰ τινῶν τῶν τοῦ Φλαγγινιανοῦ Ἐλληνομουσείου τροφίμων τε καὶ σπουδαίων, ἐπιστασὶ καὶ ἐπανορθώσει τοῦ πολυμαθεστάτου αὐτῶν ἱεροδιδασκάλου Ἰωάννου Πατούσα τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, γραμματάρχου τοῦ ῥηθέντος Φροντιστηρίου... Ἐνετίσιν αψή". Τὸ φυλλάδιο εἶναι ἔνα εἰδὸς λεύκωμα τοῦ ἰδρυμένου ἀπὸ τὸν Θωμᾶ Φλαγγίνη ἐλληνικοῦ σχολείου (Ἐλληνομουσείου) τῆς Βενετίας καὶ περιέχει κείμενα τῶν μαθητῶν του μὲ κεντρικὸ θέμα τὴν κοιμηση (μετάσταση) τῆς Παναγίας· τὰ κείμενα εἶναι ἀρχαιοελληνικά, λατινικά, ιταλικά, ἀλλὰ καὶ νεοελληνικά. Τοῦ σπανιότατου φυλλαδίου ἐπανέκδοση : "Ἀνθη εὐλαβείας εἰς τὴν μετάστασιν τῆς θεομήτορος Μαρίας. Ἀνατύπωσις ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Φλαγγινιανοῦ Ἐλληνομουσείου Βενετίας, ΑΨΗ". Πρόλογος Γιάννη Βλαζογιάννη, Ἐπιμέλεια - Σημειώσεις κτλ. Ἀγγέλου Ν. Παπακώστα, Μεταφράσεις ἀπὸ ιταλικὰ Θεμ. Νόβα. Αθ., Ἐκδοτ. Οίκος Ἀστήρ, 1950.— Παίρνουμε τὰ κείμενα ἀπὸ τὴν ἀνατύπωση αὐτῆς.

'Ωδάριον. Τὰ τέσσερα σούντα ποὺ περιέχονται στὰ "Ἀνθη εὐλαβείας" εἶναι τὰ τρίτα στὴ σειρὰ στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνίᾳ· τὰ πρῶτα εἶναι τὰ κυπριώτικα ἑρωτικά (Ἀνθολογία βιβλίο 20, σελ. 124), τὰ δεύτερα τὰ χορικά τοῦ Ροδολίνου (Ἀνθολογία, βιβλίο 30, σελ. 66). Τὸ 'Ωδάριον τὸ ὑπογράφει δ Φραγκίσκος Κολομπής, ἱεροδιάκονος ἐκ Κεφαλληνίας. Στ. 13 τυχαίνει : ἀριμέζει, ταιριάζει. — Εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ αὐτὸ «ῳδάριον» (σούντο). Χωρὶς ὑπογραφή· ἀλλὰ δ Κ. Θ. Δημαρῆς, στὴν πρόσφατη μελέτη του Εἰσαγωγικά στὴν μελέτη τῆς συλλογῆς «Ἀνθη εὐλαβείας», Μνημόσυνον Σοφίας Ἀντωνιάδη, Βενετία 1974, σ. 336 - 349, τὸ ἀποδίδει μὲ πολὺ πειστικά ἐπιχειρήματα στὸν Κρητικὸ Φραγκίσκο Γεράρδη. — Εἰς τὴν ἔνδοξον μετάστασιν. «Παίγνιον ποιητικὸν... κατὰ μίμησιν τοῦ σοφοῦ Ἀνακρέοντος» : ἐπειδὴ ἔχει μιὰ διάθεση εἰδυλλιακὴ καὶ εἶναι, ἀκόμα, γραμμένο στοὺς μικροὺς ἴαμβικοὺς ἐφτασύλλαβους στίχους, τυπικοὺς γιὰ τὰ πολυδιαβασμένα τὴν ἐποχὴν ἔκεινη

«ἀνακρεόντεια» (ποιήματα τοῦ μεταγενέστερου Ἑλληνισμοῦ, ποὺ τ' ἀπέδιδαν ἐσφαλμένα στὸν ἔδιο τὸν Ἀνακρέοντα).

β) Ζακυθινοὶ προσολωμικοὶ

Τὰ κείμενα τὰ παίρνουμε ἀπὸ τὸ βιβλίο : Γ. Θ. Ζώρα - Φ. Κ. Μπουμπούλιδον, Ἐπτανήσιοι προσολωμικοὶ ποιῆται, Ἀθ. 1953 (βλ. καὶ συμπληρωματικὰ Φαιδωνος Κ. Μπουμπούλιδον, Νέαι ἔρευναι περὶ τοὺς ζακυνθίους ποιητὰς καὶ πεζογράφους, Ἀθ. 1959).

Στέφανος Ξανθόπουλος. "Αγνωστα τὰ βιογραφικά του στοιχεῖα· μᾶλλον διαβατὴ πληροφορία μᾶς τὸν παρουσιάζει νὰ ζῆ τὸ 1750, ἡ χρονολογία αὐτὴ φαίνεται δύμως κάπως πρώιμη." Ἀπὸ τὰ λιγοστά του ποιήματα ἐλάχιστα δημοσιεύθηκαν, ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ Σπ. Λάμπρου, Ν. Ἐλληνον. 17, 1922, 245 - 251, καὶ ἀπὸ ἑκεῖ στὸν Ζώρα - Μπουμπούλιδον ἔ.ἄ. Τὸ δεύτερο ποίημα ἔχει τὸν τίτλο «Παραδειγματικόν». Γιὰ τὸν Ξανθόπουλο βλ. καὶ Φ. Μπουμπούλιδη, περ. Παραναστὸς 4, 1962, 91 - 100.

'Ανδρέας Σιγούρος (Καλονάς) (1722 - 1775). "Εκαμε κυρίως μεταφράσεις ἀπὸ «ἀνακρεόντεια» ποιήματα. Τὸ «Ἀνακρεόντειο», παράφραση τοῦ ἀτ. 44 (43) Diehl τοῦ Ἀνακρέοντα· δημοσιευμένο ἀπὸ τὸν Φ. Μπουμπούλιδη, Νέαι ἔρευναι, σ. 9.

Νικόλαος Κουτούζης (1741 - 1813). 'Ιδιόρρυθμη φυσιογνωμία, σατιρικός, βωμολόχος, ἀλλὰ καὶ ζωγράφος, ἀγιογράφος, μαθητὴς τοῦ Ν. Δοξαρᾶ καὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς ἐκπρόσωπους τῆς νεώτερης, διτικότροπης, ζωγραφικῆς σχολῆς. — Η γιόστρα τῶν καρμανιόλων. «Καρμανιόλοι εἰναι δοι γόρεψαν τὴν «καρμανιόλα» (la carmagnole), δηλ. τὸ ἐπαναστατικὸν τραγούδι καὶ τὸ χορό, στὴν πλατεὰ τῆς Ζακύνθου, ὅταν τὸν Νοέμβριο τοῦ 1797 οἱ δημοκρατικοὶ Γάλλοι τοῦ Βοναπάρτη κατέλαβαν τὰ Ἐφτάνησα (βλ. καὶ παρακάτω γιὰ τὸν Μαρτελάο). Ο Κουτούζης εἰναι συντηρητικὸς καὶ ἀντιδημοκρατικός. Η «γιόστρα» εἰναι φανερὰ παραδίλια ἀπὸ τὴ γκιόστρα (τὸ κονταροχύπημα) στὸν Ἐρωτόκριτο· ὅπως κι ἑκεῖ, τὰ «παλικάρια» ἴστοροῦν κι ἐδῶ τὶς ἀντραγαθίες τους στὴν «ἰστόρηση» (ζωγραφιὰ) τῆς περικεφαλαιάς. Τὸ κείμενο παραδίδεται (ὅπως τὸ συνήθιζαν στὰ Ἐφτάνησα) σὲ τετράστιχες στροφὲς ἀπὸ 8σύλλαβους καὶ 7σύλλαβους· τὸ ἀποκατέστησα σὲ 15σύλλαβα δίστιχα· στὸν τελευταῖο στίχο διόρθωσα ἵπποδρόμιον (ἀντὶ ἐπιδρόμιον). Στ. 12 Φραντσέζος ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς στρατιώτες ποὺ κατέλαβαν τὸ νησί· 13 κάρικες : ἀξιώματα, τιμές.

'Αντώνιος Μαρτελάος (1754 - 1819). Λόγιος καὶ ποιητής, ποὺ ἀγωνίστηκε γιὰ τὶς ἰδέες τῆς γαλλικῆς Ἐπανάστασης καὶ ἔλαβε ἐνεργὸ μέρος

ὅταν ὁ στρατὸς τοῦ Βοναπάρτη, μετὰ τὴν πτώση τῆς Βενετίας, κατέλαβε καὶ τὰ Ἰόνια νησιά (Νοέμβριος 1797). τότε ἔγραψε καὶ τὸν «Υμνον τοῦ Γεντίλλης : ὁ στρατηγὸς Gentilly, ποὺ κατέλαβε τὰ Ἐφτάνησα». Τὸν «"Υμνον» τὸν παίρνουμε ἀπὸ τὴν πρώτη δημοσίευση τοῦ Σπ. Λε. Βιάζη, Ή Λύρα τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου καὶ ἀνέκδοτος Υμνος τοῦ Α. Μαρτελάου, ἐν Ζακύνθῳ 1881. Στρ. 6 "Ἐνας στρατηγός : ὁ Βοναπάρτης.— 29 τοῦ Ἀδριατικῆς : τῆς Ἀδριατικῆς.— 31 ὁ Λέων (τοῦ Ἀγίου Μάρκου) : ἡ Βενετία.

γ) Φαναριῶν στιχουργοὶ

Καλὴ καὶ κριτικὰ ἐπεξεργασμένη συναγωγὴ στὰ δύο βιβλία τοῦ Α. Ι. Βρανούση, Ρήγας, 'Αθ. [1953], καὶ Οἱ Πρόδρομοι, 'Αθ. [1955]. (Βασικὴ Βιβλιοθήκη ἀρ. 10 καὶ 11).

Καισάριος Δαπόντες (Σκόπελος 1714 - "Αγιον Ὄρος 1784). Τὸ κοσμικὸ του δνομικὰ Κωνσταντῖνος· ἀπὸ τὸ 1753 μοναχὸς καὶ ἀπὸ τὸ 1757 στὴ μονὴ Ξηροποτάμου τοῦ "Αγ. Ὄρους. Ποιουγραφότατος, ἔξεδωσε δύο ζωῆς πάροι πολλὰ βιβλία καθέ λογῆς· πολλὰ ἐκδόθηκαν καὶ μετὰ τὸ θάνατό του. Τέτοιο τὸ «Κῆπος Χαρίτων» (γραμμένο στὸ 1765), περιγραφὴ τῆς περιοδείας του (1757 - 1765) μὲ τὸ Τίμιο Εύλο, γιὰ νὰ μαζέψῃ χρήματα γιὰ τὴ μονὴ του. "Εκδοση ἀπὸ τὸν Γαβριὴλ Σοφοκλέους, 'Αθ. 1880. σχεδὸν ταυτόχρονα τὸ ἔξεδωσε καὶ ὁ E. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire, τόμ. 3, Παρίσι 1881. — Κανὼν περιεκτικός. Τυπωμένο στὸ βιβλίο τοῦ Κ. Δαπόντε, Λόγοι πανηγυρικοί, Βενετία 1778, τὸ ξανατύπωσε ὁ Γ. Σοφοκλέους ἔ. ἀ. (σελ. 286 - 292), ἀπ' ὅπου τὸ παίρνουμε. Παραδίλια καὶ μιμηση ἐνδὸς ἀσματικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ «κανόνα», προστυρμοσμένου σὲ δρισμένη φαλμωδία (ῆχος δ'. τὸ Ἀνοίξω τὸ στόμα μου δηλώνει τὸν «εἰρίμωνο». Οἱ κανόνες ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἐννέα ὀδεῖς - ἀλλὰ παραλείπεται πάντα ἡ δεύτερη. Δίνουμε τὴν α' καὶ τὴν γ'. - α'. Δάντσος (ι)κα : τὸ Danzig τῆς Α. Πρωσίας, βούτικα : ἡ βότικα, Αξιώτικα : τῆς Νάζου, Κάτικα : τῆς Κᾶ, Ραχίτιον : ἡ Ροζέτα, στὶς ἐκβολές τοῦ Νείλου. — γ'. παντζέχρι, θηρακή : ἀντίδοτα ἀλεξιφάρμακα, στάμιτα : ὄφασμα «ἐμπριμέ», σαλί, τεφτίκι : εἰδὴ ὄφασματος, ὄφρα : ρολόγι, Βιδίνι : πόλη τῆς Βλαχίταις, στὶς ἐκβολές τοῦ Δούναβη, τσίγα : εἰδὸς φαριοῦ (ελλοφ), Αρίτσι : ἡ Ἀρετσού, τὸ ἀρχ. Ρύσιον, στὸν κόλπο τῆς Νικομήδειας, ξιρίχι : φάρι καπνιστό (μουρούνα ἡ λυκουρίνος), Αζακίσιο : ἀπὸ τὸν πομδ 'Αζάκη ἡ 'Αζόφ τῆς Ρωσίας (ἡ τὴν 'Αζοφικὴ θάλασσα).

Αλέξαρδος Κάλφρογλου (Κωνσταντινουπόλιτης, περίπου 1725 - 1795). Τὰ ποιήματα του ηταν ἀγαπητὰ στὸν καιρὸ του καὶ υκελοφορούσαν σὲ διάφορες ἀνθολογίες. Βρανούση, Πρόδρομοι, σελ. 35.